

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Система забезпечення захисту населення і територій у надзвичайних ситуаціях»

Ступінь освіти	Бакалавр
Освітня програма	Цивільна безпека
Тривалість викладання	Осінній семестр
Заняття:	5 семестр (9,10 чверть)
Лекції	2 години на тиждень
Практичні	2 година на тиждень
Мова викладання	українська

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»: <https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=3019>

Консультації: за окремим розкладом, погодженим зі здобувачами вищої освіти.

Онлайн-консультації: Microsoft Teams, електронна пошта.

Інформація про викладачів:

	Столбченко Олена володимирівна, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри охорони праці та цивільної безпеки
	Сторінка кафедри ОПЦБ: https://aop.nmu.org.ua/ua/.v
	Персональна сторінка: https://aop.nmu.org.ua/ua/t/stolbchenko
	E-mail: Stolbchenko.o.v@nmu.one

1. Анотація до курсу

Курс «Система забезпечення захисту населення і територій у надзвичайних ситуаціях» присвячений вивченню теоретичних і практичних основ організації цивільного захисту в Україні та світі. Він охоплює комплекс заходів, спрямованих на запобігання надзвичайним ситуаціям, мінімізацію їх наслідків, захист життя і здоров'я людей, матеріальних цінностей, довкілля та інфраструктури. У межах курсу розглядаються класифікація надзвичайних ситуацій (техногенних, природних, соціальних, воєнних), принципи їх прогнозування, оцінки ризиків, моніторингу та реагування. Значна увага приділяється нормативно-правовій базі, структурі та функціям системи цивільного захисту, а також ролі органів державної влади, місцевого самоврядування, спеціалізованих служб, добровільних формувань і громадськості у забезпеченні безпеки населення.

Здобувачі освіти ознайомлюються з алгоритмами дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій, включаючи організацію евакуації, укриття, інформування населення, надання домедичної допомоги, ліквідацію наслідків та відновлення життєдіяльності територій. Розглядаються сучасні технології управління в кризових умовах, системи оповіщення, автоматизовані засоби контролю та зв'язку, а також принципи міжвідомчої координації. Особливий акцент робиться на питаннях

психологічної підтримки постраждалих, соціальної адаптації та підвищення рівня готовності населення до дій у надзвичайних ситуаціях.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу - формування умінь та компетенцій щодо, формування знань і вмінь прогнозувати і моделювати розвиток аварій та техногенних надзвичайних ситуацій, встановлювати їхні класифікаційні ознаки та визначати методи протидії їхнім чинникам, забезпечувати заходи захисту як персоналу, так і матеріальних цінностей, організовувати рятувальні та інші невідкладні роботи.

Реалізація мети вимагає трансформації програмних результатів навчання в дисциплінарні та адекватний відбір змісту навчальної дисципліни за цим критерієм.

Завдання курсу:

- Ознайомити здобувачів освіти з нормативно-правовими основами цивільного захисту, включаючи законодавчі акти, державні програми та міжнародні стандарти.
- Вивчити класифікацію надзвичайних ситуацій за походженням, масштабом, характером впливу та рівнем небезпеки.
- Розкрити структуру та функції системи цивільного захисту, її складові, рівні управління та механізми взаємодії.
- Формувати знання про методи прогнозування, моніторингу та оцінки ризиків, пов'язаних із надзвичайними ситуаціями.
- Ознайомити з алгоритмами реагування на надзвичайні ситуації, включаючи організацію евакуації, укриття, оповіщення населення та надання домедичної допомоги.
- Навчити плануванню та реалізації заходів із запобігання надзвичайним ситуаціям, мінімізації їх наслідків та відновлення життєдіяльності території.
- Розвивати навички координації дій між органами влади, службами та громадськістю в умовах кризових подій.
- Формувати відповідальне ставлення до безпеки, готовність до дій у надзвичайних умовах та здатність забезпечувати захист населення і території.

3. Результати навчання:

Після успішного завершення курсу здобувачі будуть здатні:

- Основні поняття, терміни та класифікацію надзвичайних ситуацій (природних, техногенних, соціальних, воєнних) та їх вплив на населення і території.
- Структуру, принципи функціонування та завдання Єдиної державної системи цивільного захисту України.
- Нормативно-правову базу, що регламентує діяльність у сфері захисту населення і територій, включаючи національні та міжнародні документи.
- Механізми прогнозування, моніторингу, оцінки ризиків та реагування на надзвичайні ситуації.
- Роль органів державної влади, місцевого самоврядування, спеціалізованих служб, добровільних формувань та громадськості в системі цивільного захисту.
- Принципи організації евакуації, укриття, оповіщення населення, надання домедичної допомоги та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.
- Сучасні технології управління в умовах кризових подій, засоби зв'язку, оповіщення, координації та інформаційного забезпечення.

2. Уміти:

- Ідентифікувати тип надзвичайної ситуації та оцінювати її рівень небезпеки для населення і територій.
- Застосовувати нормативно-правові акти для організації заходів цивільного захисту.
- Розробляти плани реагування на надзвичайні ситуації, включаючи евакуацію, укриття, оповіщення та надання домедичної допомоги.
- Організовувати взаємодію між органами влади, службами цивільного захисту, добровільними формуваннями та населенням у кризових умовах.
- Використовувати сучасні засоби зв'язку, оповіщення та моніторингу для управління в надзвичайних ситуаціях.
- Аналізувати ефективність заходів із захисту населення та територій, пропонувати шляхи їх удосконалення.
- Надавати домедичну допомогу постраждалим та забезпечувати їх психологічну підтримку в умовах надзвичайної ситуації.
- Проводити інформаційно-роз'яснювальну роботу серед населення щодо правил поведінки у надзвичайних ситуаціях.

3. Володіти навичками:

- Застосування алгоритмів дій у надзвичайних ситуаціях для різних типів загроз (природних, техногенних, соціальних, воєнних).
- Розробки планів евакуації, укриття, оповіщення населення та організації першочергових заходів з ліквідації наслідків.
- Використання сучасних засобів зв'язку, оповіщення та моніторингу для управління в умовах надзвичайної ситуації.
- Проведення оцінки ризиків та аналізу потенційних загроз для населення і територій.
- Організації взаємодії між органами влади, службами цивільного захисту, добровільними формуваннями та громадськістю.
- Надання домедичної допомоги постраждалим та забезпечення їх психологічної підтримки.
- Підготовки інформаційно-роз'яснювальних матеріалів для населення щодо правил поведінки у надзвичайних ситуаціях.
- Здійснення контролю за виконанням заходів цивільного захисту на об'єктах та територіях.

4. Формувати компетентності:

- Здатність до критичного мислення, аналізу ризиків, прийняття обґрунтованих рішень у нестандартних ситуаціях; уміння працювати в команді, ефективно комунікувати та діяти в умовах стресу.
- Здатність застосовувати знання про систему цивільного захисту для планування, організації та реалізації заходів із захисту населення і територій; уміння координувати дії між різними структурами в умовах надзвичайної ситуації.
- Усвідомлення відповідальності за безпеку людей, дотримання етичних норм у кризових умовах, здатність забезпечувати психологічну підтримку постраждалим та формувати культуру безпеки в суспільстві.
- Володіння методами оцінки ризиків, розробки планів реагування, використання засобів зв'язку, оповіщення та моніторингу; здатність інтегрувати сучасні технології в систему управління надзвичайними ситуаціями.

Дисциплінарні результати навчання сформовано на основі ПРН освітньо-професійній програмі «Цивільна безпека» першого (освітньо-професійного) рівня вищої освіти (ПРН7, ПРН15, ПРН16, ПРН21, ПРН22, ПРН23, ПРН25, ПРН28).

4. Структура курсу

Види та тематика навчальних занять	Внесок в загальну оцінку, %
ЛЕКЦІЇ	60
Тема 1. Причини виникнення та класифікація надзвичайних ситуацій.	
Тема 2. Єдина державна система цивільного захисту.	
Тема 3. Небезпеки радіаційного походження та їх вплив на людину і навколишнє середовище.	
Тема 4. Небезпеки хімічного походження їх вплив на людину і середовище.	
<i>Тестова робота за першу чверть теми 1 - 4</i>	30
Тема 5. Біологічні небезпеки та методи протидії їх наслідкам.	
Тема 6. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій та їх наслідків.	
Тема 7. Хімічний та біологічний захист населення і територій	
Тема 8. Запобігання та реагування на надзвичайні ситуації.	
<i>Тестова робота за другу чверть теми 5 - 8</i>	30
<i>Тестова робота за темами 1 - 8</i>	60
ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ	40
Практична робота 1 Оцінка хімічної обстановки при аваріях на хімічно небезпечному об'єкті.	
<i>Звіт з роботи № 1 та захист практичної роботи.</i>	10
Практична робота 2 Оцінка інженерної обстановки при руйнуванні гідродинамічно небезпечного об'єкта.	
<i>Звіт з роботи № 2 та захист практичної роботи.</i>	10
Практична робота 3 Оцінка інженерного захисту персоналу об'єкта.	
<i>Звіт з роботи № 3 та захист практичної роботи.</i>	10
Практична робота 4 Проведення рятувальних та інших невідкладних робіт. Розробка планів реагування на НС та інструкцій щодо дій у надзвичайній ситуації	
<i>Звіт з роботи № 4 та захист практичної роботи.</i>	10
Загальна кількість	100

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

Технічні засоби навчання: комп'ютерне та мультимедійне обладнання кафедри охорони праці та цивільної безпеки.

Програмне забезпечення: MS Office 365, у тому числі активований акаунт університетської пошти (student.i.p.@nmu.one), використання дистанційної платформи Moodle (<https://do.nmu.org.ua/>).

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Шкали оцінювання навчальних досягнень студентів

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent
74...89	добре / Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

Загальні критерії досягнення результатів навчання відповідають описам 6-го кваліфікаційного рівня НРК.

6.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати **підсумкову оцінку** з навчальної дисципліни на підставі **поточного оцінювання знань** за умови, якщо набрана кількість балів з поточного тестування та виконання і захисту практичних робіт складатиме не менше 60 балів. Нижча оцінка вважається академічною заборгованістю, що підлягає ліквідації відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу НТУ «ДП». Ліквідація академічною заборгованістю проводиться у вигляді комплексної контрольної роботи, яка включає тестові та практичні запитання.

Здобувачі вищої освіти можуть отримати підсумкову оцінку з навчальної дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів з поточного тестування та виконання і захисту практичних робіт складатиме не менше 60 балів. Нижча оцінка вважається академічною заборгованістю, що підлягає ліквідації відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу НТУ «ДП». Ліквідація академічною заборгованістю проводиться у вигляді комплексної контрольної роботи, яка включає тестові та практичні запитання.

Теоретична частина оцінюється за результатами здачі тестової контрольної роботи. Загалом за роботу отримується максимум 60 балів, тобто 60% від оцінки за дисципліну.

Практичні роботи (4 роботи – у вигляді індивідуального завдання з кожної, розподіл % див. в таблиці розділу 4) виконуються у письмовому вигляді (звіт з кожної роботи оцінюється в межах балів, представлених в таблиці розділу 4, загалом практичні роботи враховуються як 40% (максимум 40 балів). Практичні роботи захищаються у вигляді опитування за звітом. У сумі за практичну частину курсу при поточному оцінюванні отримується максимум 40 балів.

Отримані бали за теоретичну частину та практичні роботи додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Максимальне оцінювання поточного контролю в балах:

Максимальне оцінювання поточного контролю в балах:

Теоретична частина	Практична частина	Разом
60	40	100

6.3. Критерії оцінювання підсумкової роботи. У випадку якщо здобувач вищої освіти за поточною успішністю отримав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку проводиться підсумкове оцінювання.

Екзамен проводиться у вигляді комплексної контрольної роботи, яка включає запитання з теоретичної та практичної частини курсу. Білет складається з **35 тестових завдань** з чотирма варіантами відповідей, одна правильна відповідь оцінюється в 1 бал (**разом 35 балів**) та **3 завдань** з практичної частини, кожне з яких оцінюється максимум у 20 балів (**разом 60 балів**), причому:

- 20 балів – відповідність еталону;
- 15-19 балів – відповідність еталону з незначними помилками;
- 10-14 балів – часткова відповідність еталону, питання повністю не розкриті;
- 6-9 бали – невідповідність еталону, але відповідність темі запитання;
- 1-5 бал – фрагментарні результати у відповідності до теми запитання;
- 0 балів – відповідь не наведена або не відноситься до теми запитання.

Отримані бали за тестові завдання та завдання з практичної частини додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за підсумковою роботою здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності. Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується "Положенням про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті "Дніпровська політехніка" (<https://cutt.ly/IBesJEc>).

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика. Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Усі письмові запитання до викладачів стосовно курсу мають надсилатися на корпоративну е-пошту НТУ «ДП» або в особистих повідомленнях чатів Microsoft Teams.

7.3. Політика щодо перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку.

Ліквідація академічної заборгованості з навчальної дисципліни відбувається відповідно до «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти»

https://old.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/Regulations_on_evaluation_of_educational_results.pdf

Повторне складання підсумкового контролю з дисципліни, коли студент отримав оцінку «незадовільно» (нижче 60-ти балів), допускається не більше двох разів. Спроби студента виправити оцінку й не допустити академічної заборгованості обмежуються терміном в один місяць після закінчення екзаменаційної сесії.

7.4 Політика щодо оскарження оцінювання. Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може опротестувати виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.5. Відвідування занять. З 24.02.2022 реалізація освітньої діяльності відбувається в умовах правового режиму воєнного стану. Наявна низка небезпек: повітряні тривоги, ризики припинення енергозабезпечення, мобільного та Інтернет-зв'язку. Згідно з наказами по університету у 2025-2026 навчальному році освітня діяльність здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти всіх форм навчання здійснюється з використанням дистанційних технологій через синхронні та асинхронні комунікації.

Відвідування онлайн лекцій та практичних занять реалізується через приєднання до «команди» Microsoft Teams. Під час повітряної тривоги заняття перериваються і продовжуються лише за умов перебування учасників освітнього процесу у захищених приміщеннях. Викладачем (за технічної та безпекової можливості) здійснюється запис заняття для підтримки асинхронного формату навчання.

У випадках відсутності енергозабезпечення, мобільного та Інтернет-зв'язку викладачем забезпечується асинхронний формат навчання та комунікація зі здобувачами за допомогою каналів зв'язку, що функціонують.

Про причини неможливості взяти участь в онлайн заняттях, ускладненні доступу до матеріалів на дистанційних платформах НТУ «ДП» тощо здобувач вищої освіти має повідомити викладача в особистих повідомленнях чатів Microsoft Teams, або листом на корпоративну е-пошту НТУ «ДП», або через старосту чи представника адміністрації Навчально-наукового інституту природокористування.

7. Рекомендовані джерела інформації

1. Охорона праці [Електронний ресурс] : навч. посіб. / В.І. Голінько; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2025. – 283 с.

2. В.О. Михайлюк, Б.Д. Халмурадов. Цивільна безпека. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури. 2019.

3. Цивільний захист на підприємствах харчової промисловості: навч. посіб. За заг. Ред.. Халмурадова Б.Д. – К.: Центр учбової літератури, 2018.

4. В.О. Михайлюк, Б.Д. Халмурадов. Цивільна безпека. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури. 2019.

Методичне забезпечення

1. Оцінка інженерного захисту персоналу об'єкта [Електронний ресурс]: методичні рекомендації до виконання практичних робіт з дисципліни «Система забезпечення захисту населення і територій у надзвичайних ситуаціях» для здобувачів

ступеня бакалавра освітньо-професійної програми «Цивільна безпека» зі спеціальності К10 Цивільна безпека / О.В. Столбченко, М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2025. – 15 с.

2. Оцінка інженерної обстановки при руйнуванні гідродинамічно небезпечного об'єкта [Електронний ресурс]: методичні рекомендації до виконання практичних робіт з дисципліни «Система забезпечення захисту населення і територій у надзвичайних ситуаціях» для здобувачів ступеня бакалавра освітньо-професійної програми «Цивільна безпека» зі спеціальності К10 Цивільна безпека / О.В. Столбченко, М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2025. – 17 с.

3. Оцінка хімічної обстановки при аваріях на хімічно небезпечному об'єкті [Електронний ресурс]: методичні рекомендації до виконання практичних робіт з дисципліни «Система забезпечення захисту населення і територій у надзвичайних ситуаціях» для здобувачів ступеня бакалавра освітньо-професійної програми «Цивільна безпека» зі спеціальності К10 Цивільна безпека / О.В. Столбченко, М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2025. – 15 с.

4. Проведення рятувальних та інших невідкладних робіт [Електронний ресурс]: методичні рекомендації до виконання практичних робіт з дисципліни «Система забезпечення захисту населення і територій у надзвичайних ситуаціях» для здобувачів ступеня бакалавра освітньо-професійної програми «Цивільна безпека» зі спеціальності К10 Цивільна безпека / О.В. Столбченко, М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2025. – 15 с.

5. Методичні рекомендації для здобувачів освіти заочної форми навчання [Електронний ресурс]: методичні рекомендації до виконання практичних робіт з дисципліни «Система забезпечення захисту населення і територій у надзвичайних ситуаціях» для здобувачів ступеня бакалавра освітньо-професійної програми «Цивільна безпека» зі спеціальності К10 Цивільна безпека / О.В. Столбченко, М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2025. – 13 с.

6. Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи [Електронний ресурс]: з дисципліни «Система забезпечення захисту населення і територій у надзвичайних ситуаціях» для здобувачів ступеня бакалавра освітньо-професійної програми «Цивільна безпека» зі спеціальності К10 Цивільна безпека / О.В. Столбченко, М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2025. – 35 с.

Законодавчі та нормативно-правові акти

1. Конституція України.
2. Закон України «Про охорону праці».
3. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування».
4. Закон України "Про колективні договори і угоди"
5. Кодекс законів про працю України.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення
7. НПАОП 0.00-4.03-04. Положення про Державний реєстр нормативно-правових актів з питань охорони праці
8. Показчик нормативно-правових актів з питань охорони праці, затверджений.

[Електронний ресурс]. URL: [Ndiopr.kiev.ua/uploads/pokaz.pdf](http://ndiopr.kiev.ua/uploads/pokaz.pdf)

9. Трудове законодавство. Основні нормативні акти. Частина 2. Правові засади охорони праці / Упоряд.: Р.С. Кірін, В.І. Голінько, В.Г. Ткаченко. – Д. НГУ, 2006.-168с.

10. Міжнародне законодавство про охорону праці. Конвенції та рекомендації МОП. У трьох томах – Київ. Основа, 1997.

11. НПАОП 0.00-4.12-05. Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці.

12. НПАОП 0.00-4.24-03. Положення про порядок трудового і професійного навчання неповнолітніх професіям, пов'язаним з роботами із шкідливими та важкими умовами праці, а також з роботами підвищеної небезпеки

13. НПАОП 10.0-5.35-95. Інструкція з навчання працівників шахт.

14. НПАОП 0.00-4.12-2005. Перелік робіт з підвищеною небезпекою від 26.01.2005.

15. НПАОП 0.00-6.03.93. Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві.

16. НПАОП 0.00-4.15-98. Положення про розробку інструкцій з охорони праці

Інформаційні ресурси

1 <http://www.dsp.gov.ua> - Офіційний сайт Держпраці України.
2 <http://www.dsns.gov.ua> - Офіційний сайт Державної служби з надзвичайних ситуацій.

3 Офіційний вісник України. Офіційне видання – Київ.

4 Журнал «охорона праці», oxorona.praci.kiev.ua/ua/

5 Журнал «промислова безпека», prombezpeka.com

6 Всеукраїнський портал з питань охорони праці.